

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Dagmar Boháčiková

Rozvíjanie kritického myslenia na hodinách tvorivého čítania a písania

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Dagmar Boháčiková

Kontakt na autora: Základná škola, Kovarce 164
dagmar.bohacikova@centrum.sk

Názov OPS/OSO: Rozvíjanie kritického myslenia na hodinách tvorivého čítania
a písania

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Darina Bačová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

kritické myslenie, tvorivé čítanie a písanie, rámec EUR – evokácia, uvedomenie si významu, reflexia, inovačné vyučovacie metódy a stratégie, aktivita a tvorivosť žiakov

Anotácia

Vo svojej OPS ponúkam základné východiská a ciele predmetu tvorivé čítanie a písanie, ktorý je zameraný hlavne na rozvíjanie kritického myslenia a rozvíjanie čitateľskej a pisateľskej gramotnosti žiakov. Opisujem tu niekoľko metód zasadených do rámca EUR a ich konkrétnu realizáciu v tomto vyučovacom predmete na primárnom stupni vzdelávania.

OBSAH

ÚVOD	5
1 VÝCHODISKÁ A CIELE OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI	6
1.1 Kontext a rámec OPS	6
1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny	6
1.3 Hlavný cieľ a čiastkové ciele OPS	7
1.4 Vymedzenie kompetencií	7
2 PODROBNÝ OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI	9
2.1 Metódy aplikovateľné pre rámec a rozvíjanie tvorivého čítania a písania	12
2.2 Overené prínosy osvedčenej pedagogickej skúsenosti	27
2.3 Potrebné pomôcky a prostriedky	29
ZÁVER	30
Zoznam príloh	32

ÚVOD

Kritické myslenie vstúpilo do dokumentov štátnej vzdelávacej politiky a pre učiteľov nastala nová úloha - realizovať ho v praxi a zavádzať do školských vzdelávacích programov.

Čo je vlastne kritické myslenie? Poznajú všetci učitelia odpoveď na danú otázku? Často si ho zamieňajú s pojmom – **kritizovať** - hodnotiť poukazovaním na chyby, nedostatky.

Kritické myslenie je samostatné myslenie, kde ľudia prichádzajú k novým riešeniam formou bádania, porovnávania, preverovania správnosti iných aj vlastných myšlienok, čím získavajú nové poznatky. Je to „vyšší“ spôsob myslenia, komplex myšlienkových procesov, ktoré sa začínajú informáciou a končia prijatím rozhodnutia.

V dnešnej pretechnizovanej a stále komplikovanejšej dobe je nevyhnutné, aby mladí ľudia boli schopní riešiť zložité problémy, kriticky hodnotiť svoje okolie, zvažovať alternatívne názory a uskutočňovať premyslené rozhodnutia. Je zrejmé, že táto problematika by mala byť pestovaná už od detstva okrem iného aj prostredníctvom školy.

V bežnej praxi sa však veľmi často na kritické myslenie vo vyučovacom procese zabúda. Prekážkou uplatňovania kritického myslenia vo vyučovacom procese je veľmi často skutočnosť, že doposiaľ niektorí učitelia nie sú na túto úlohu dostatočne pripravení, aj napriek tomu, že od učiteľov sa očakáva neustále zdokonaľovanie profesie, pretože oni sú zodpovední za vnášanie inovácií do vzdelávacieho systému.

Úsilie všetkých učiteľov dnes viac ako inokedy by malo viesť k hľadaniu konkrétnych činností a postupov, ktoré by boli efektívne pri rozvíjaní žiakov vo vyučovaní. Schopnosť kriticky myslieť by mala byť považovaná za jeden z hlavných cieľov výchovy a vzdelávania.

V súčasnej dobe je veľmi dôležité, aby sa učitelia oboznamovali s novými inovačnými metódami, ktoré podporujú kritické myslenie a napomáhajú rozvoju tvorivosti aj samostatnosti.

Preto som sa rozhodla vo svojej OPS opísať niekoľko metód, ktoré rozvíjajú práve kritické myslenie. Metódy rozvíjajúce kritické myslenie používam na všetkých svojich vyučovacích hodinách, najmä však na hodinách tvorivého čítania a písania a na hodinách predmetu objavovanie sveta.

Predmet tvorivé čítanie a písanie učíme na primárnom stupni vzdelávania šiesty rok. Vyskúšala som si vyučovanie vo všetkých ročníkoch primárneho vzdelávania. Počas jednotlivých hodín sa snažím dodržiavať rovnakú štruktúru hodiny, ktorá je rozpracovaná do rámca EUR. V 1. ročníku vo vyučovaní preferujem frontálnu a samostatnú formu práce, nakoľko prváci nevedia samostatne čítať a písať a je potrebné ich jednotlivé metódy a zručnosti naučiť od začiatku. V 2., 3. a 4. ročníku už používam pravidelne všetky formy práce - práca v skupinách, práca vo dvojici, samostatná práca a veľký dôraz sa kladie na tvorbu portfólií jednotlivcov.

1 VÝCHODISKÁ A CIELE OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Rozvíjanie čitateľskej a pisateľskej gramotnosti je účinné len vtedy ak sa využívajú vo vyučovacom procese také metódy, stratégie a formy práce, ktoré vplývajú zároveň aj na rozvíjanie tvorivého a kritického myslenia. Čitateľská a pisateľská gramotnosť to nie je len schopnosť plynulo a rýchlo čítať texty, vedieť písať a odpisovať texty bezchybne ale je to predovšetkým spôsobilosť porozumieť textu, vedieť s ním pracovať, používať ho na ďalšie vzdelávanie, vyhľadávať kľúčové slová, dôležité informácie a tvorivo ich spracovávať.

1.1 Kontext a rámec OPS

Osvedčená pedagogická skúsenosť vychádza z pedagogickej praxe na I. stupni základnej školy. Pre jej realizáciu je potrebné, aby sa učitelia a žiaci oboznámili s postupom a cieľom jednotlivých vyučovacích metód a stratégií, ktoré sú zamerané na rozvíjanie kritického myslenia. Vzhľadom na tento fakt vo svojej osvedčenej pedagogickej skúsenosti ponúkame opis niektorých metód a stratégií a praktické ukážky toho, ako ich zavádzať do vyučovania a uplatňovať pri rozvíjaní čitateľskej a pisateľskej gramotnosti.

Pri voľbe vyučovacích metód a foriem prihliadame na obsah vyučovania, na individualitu žiakov a klímu triedy tak, aby boli splnené stanovené ciele a rozvíjali sa kľúčové kompetencie žiakov pre daný predmet. Pri výučbe tvorivého čítania a písania využívame najmä:

- metódy kritického myslenia (všímavosť, viacmyslové vnímanie, skladačka, voľné písanie, čítanie s predpoveďami, tvorba kníh, zápisky zážitkov a pod.)
- motivačné rozprávanie a rozhovor (aktivizovanie poznatkov a skúseností žiakov)
- didaktické hry (sebarealizačné aktivity na uplatnenie záujmov a spontánnosti)
- problémová metóda (upútanie pozornosti prostredníctvom nastoleného problému)
- rozprávanie (vyjadrovanie skúseností a aktívne počúvanie)
- demonštračná metóda (demonštrácia predmetov, javov a činností)
- kooperatívne vyučovanie (forma skupinového vyučovania – napr. vo dvojiciach)
- heuristická metóda (učenie sa riešením problémov)
- dramatizácia (rozvoj vnímania, predstavivosti, pevnej vôle a prežívania)
- prezentačná metóda (prezentácia aj s využitím dataprojektoru)
- samostatná práca žiakov (s pracovným listom, s počítačom, s internetom)
- projektové, zážitkové vyučovanie.

1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny

Osvedčená pedagogická skúsenosť je zameraná na cieľovú skupinu:

- kategória pedagogických zamestnancov: učiteľ
- podkategória: učiteľ pre primárne vzdelávanie
- vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia
- typ školy, ročník: základná škola, 1. – 4. ročník
- vyučovací predmet: tvorivé čítanie a písanie.

1.3 Hlavný cieľ a čiastkové ciele OPS

Hlavný cieľ OPS:

- poskytnúť obsah učebných osnov tvorivé čítanie a písanie,
- predstaviť metódy a formy podporujúce aktívne učenie sa žiaka a rozvíjanie jeho čitateľskej a pisateľskej gramotnosti,
- predstaviť vyučovacie hodiny predmetu tvorivé čítanie a písanie rozpracované do rámca EUR,
- naučiť využívať aktivitu a tvorivosť žiakov pri realizácii vyučovacej hodiny,
- ukázať, ako sa dá efektívne komunikovať so žiakmi, ovplyvňovať pozitívnu klímu v triede a prostredie podnecujúce rozvoj osobnosti žiaka.

Čiastkové ciele OPS:

- naučiť žiakov:
- aktivizovať svoje vedomosti, ktoré majú o téme
  - tvoriť otázky, ktoré by chceli skúmať
  - vytýčiť si cieľ pre čítanie, počúvanie, objavovanie myšlienok
  - zamyslieť sa nad odpoveďami na ich otázky
  - aktívne sa zapájať do učebného procesu
  - diskutovať o myšlienkach s partnerom
  - prezentovať svoje myšlienky pred väčšou skupinou
  - zisťovať a rešpektovať podobnosti a odlišnosti medzi predmetmi
  - vyjadriť komplexnú informáciu niekoľkými slovami
  - načúvať myšlienkam iných ľudí o téme
  - organizovať myšlienky a vysvetľovať ich organizáciu
  - analyzovať myšlienky a pojmy
  - skúmať tému z rôznych pohľadov
  - pracovať podľa pokynov
  - prepájať informácie z rôznych zdrojov
  - analyzovať informáciu predstavenú inými
  - využívať rôzne metódy na demonštráciu pochopenia
  - vyjadriť to, čo sa naučili, jedným slovom kriticky myslieť.

1.4 Vymedzenie kompetencií

Vyučovací predmet tvorivé čítanie a písanie sa podieľa na rozvoji týchto kľúčových kompetencií:

a) kognitívne kompetencie:

- spôsobilosť učiť sa sám
- spôsobilosť učiť sa v skupine
- spôsobilosť používať kognitívne operácie
- spôsobilosť formulovať a riešiť problémy
- spôsobilosť kriticky a tvorivo myslieť
- spôsobilosť uplatniť výsledky tvorivého myslenia

b) komunikačné kompetencie:

- spôsobilosť prijímať a spracovať informácie
- zručnosť vyhľadávať a odosielať informácie
- spôsobilosť tvoriť informácie

- spôsobilosť formulovať názor
- spôsobilosť argumentovať
- spôsobilosť verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city

c) interpersonálne kompetencie:

- spôsobilosť akceptovať skupinové hodnoty
- spôsobilosť kooperácie
- spôsobilosť tolerovať odlišnosti jednotlivcov aj skupín
- spôsobilosť empatie

d) intrapersonálne kompetencie:

- spôsobilosť vytvárať a uplatňovať vlastnú identitu
- spôsobilosť vytvárať a realizovať vlastný hodnotový systém
- spôsobilosť sebaregulácie a ochrany vlastného života

Tvorivé čítanie a písanie rozvíja a podporuje:

- spôsobilosť otvorene myslieť
- spôsobilosť rozvíjať sebavedomie
- spôsobilosť hodnotenia seba a hodnotenia členov v skupine
- spôsobilosť stimulovať originalitu, nové myšlienky a prístupy
- spôsobilosť reagovať spontánne, byť aktívny a iniciatívny
- spôsobilosť správať sa srdečne k iným
- spôsobilosť spolupracovať a viesť konštruktívnu kritiku
- spôsobilosť optimisticky myslieť a rozvíjať vlastné sily
- spôsobilosť experimentovať a nachádzať alternatívne riešenia

2 PODROBNÝ OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Jednou z možností ako možno rozvíjať čitateľskú a pisateľskú gramotnosť žiakov je, že si škola v rámci voliteľných predmetov zaradí do učebného plánu predmet tvorivé čítanie a písanie. Aj naša škola túto možnosť využila, predmet vyučujeme v 1. – 9. ročníku.

Tento predmet je netradičným a efektívnym spôsobom vyučovania slovenského jazyka a literatúry a zároveň integračným prvkom medzi ostatnými predmetmi, pretože v sebe zahŕňa témy zo všetkých oblastí detského prežívania, ku ktorému sa žiaci spočiatku verbálne, neverbálne a neskôr písomne vyjadrujú.

Tvorivé čítanie a písanie vytvára priestor, aby žiaci prichádzali s netradičnými, originálnymi nápadmi, aby sa cítili uvoľnene a bezpečne a získavali postupne väčšiu istotu a primeranú dávku sebadôvery.

Predmet tvorivé čítanie a písanie kladie hlavný dôraz na aktívnu účasť žiakov v učebnom procese. Jednou z hlavných príčin je, že keď chcete kriticky myslieť, musíte byť aktívne zapojení do učebného procesu. Druhým dôvodom je, že učenie sa je celoživotným úsilím. Žiaci sa musia naučiť, ako sa učiť. Musia prevziať zodpovednosť za vlastné učenie sa a nečakať, kým im iní povedia, čo majú vedieť. Musia sa sami stať premýšľajúcimi žiakmi.

Aj napriek súčasnej modernej dobe, čitateľské a pisateľské zručnosti zostali prostriedkami, ktorých význam pre prijímanie a odovzdávanie informácií stále vzrastá. Nestačí mať však len množstvo vedomostí. Tieto sú síce dôležité, ale sú nedostatočné na získanie plnej vzdelanosti. Je preto dôležité zamerať sa hlavne na schopnosti:

- samostatne sa učiť
- vedieť aplikovať svoje vedomosti pružne a tvorivo
- modifikovať informácie, aby mohli úspešne riešiť problémy, ktoré boli doteraz neznáme.

Písanie hrá významnú úlohu v školskej príprave na život v otvorenej spoločnosti. Umožňuje žiakom písať o skúsenostiach, ktoré sú pre nich dôležité a podeliť sa o to, čo napíšu so svojimi spolužiakmi, čo vedie k vzájomnému porozumeniu a vytváraniu spoločenstva. Ak žiak má spoznať plnú silu písomnej komunikácie, musí dostať príležitosť písať na témy, o ktorých veľa vie a na ktorých mu záleží pre skutočných čitateľov. Na jeho realizáciu však musia učitelia vytvárať prostredie a klímu, ktorá dáva žiakom voľnosť kriticky myslieť a písať.

Škola umožní žiakom vyjadrovať svoje názory, pripisovať im vážnosť, pozerat' sa na veci z vlastného hľadiska. Žiaci vtedy začnú uvažovať a konať v širších, vážnejších súvislostiach, dokážu si ľahšie nájsť miesto v demokratickej spoločnosti.

Učiteľ, ktorý má vo svojej každodennej praxi vyučovať tak, aby bolo učivo zábavné, ťažké sa stalo ľahko pochopiteľným a vyučovacie hodiny sa nestali podobnými jedna druhej i cez najlepšiu snahu o ich rozdielnosť, stále hľadá nové námety a nápady. Väčšina detí mladšieho školského veku chodí do školy s radosťou a očakávaním. Tešia sa na každý deň, na všetko, čo sa naučia. Radosť, nenútenosť, nestresovanosť, sú tie pocity, ktoré v deťoch nevytvárajú zábrany a strach.

Predmet tvorivé čítanie a písanie smeruje k nasledovným cieľom:

1. Napomôcť rozvoju chápania a skladby jazyka poskytnutím manipulačných a literárnych skúseností na rozšírenie zážitkovej bázy.
2. Napomôcť rozvoju slovnej zásoby.
3. Pomôcť deťom stať sa vnímavejšími k možnostiam čítať a písať, ktoré im poskytuje stimulujúce a rozvíjajúce prostredie triedy, školy, domova.
4. Pomôcť deťom stať sa vnímavými k hodnote čítania a písania v ich živote.
5. Pomôcť deťom uvedomiť si rozdiely medzi rôznymi písomnými formami a štýlmi.
6. Pomôcť uvedomiť si vzťahy a súvislosti medzi zvukovou podobou reči a jej grafickým ekvivalentom.

Vytvárať v triede situácie, ktoré smerujú k rozvoju tvorivej komunikácie a práce s textom

Učiť sa **kritickému mysleniu** prostredníctvom čítania a písania je efektívne vzhľadom k rozvíjaniu kognitívnych činností myslenia, uvažovania a riešenia problémov, ako aj pri reflexii a tvorivej činnosti. Obsah vzdelávania je v jednotlivých ročníkoch rozdielny a prispôsobený zručnostiam žiakov.

Metódy a formy práce – stratégie vyučovania

Stratégia vyučovania

Tvorivý proces v 1. ročníku nadväzuje na predprimárne vzdelávanie, preto osvedčenou metódou pedagogického procesu je hra na primeranej mentálnej úrovni žiaka.

Využíva sklon detí k hrám, pričom sa do nich vkladajú didaktické prvky ich vzťah k rečňovankám, hudobno-pohybovým hrám a rozprávkam.

K najpoužívanejším metódam na hodinách patria metódy kritického myslenia (všímavosť, viacmyslové vnímanie, skladačka, voľné písanie, čítanie s predpoved'ami, tvorba kníh, zápisky zážitkov a pod.)

Samozrejmosťou sú súčasťou sú monologické, dialogické metódy, metódy samostatnej práce a ostatné metódy bežne sa viažu na vzájomnú súčinnosť – učiva, učiteľa a žiaka

V 1. ročníku primárneho stupňa vzdelávania je učivo naviazané na vyučovanie predmetu Slovenský jazyk a literatúra, je prispôsobené jednotlivým etapám – predšlabikárové, šlabikárové, čítankové obdobie.

Stratégie pri tvorivom čítaní používané dobrými čitateľmi / žiakmi/:

Čitateľská dielňa - jadrom čitateľských dielní je pochopenie procesu čítania.

1. Pred čítaním:

- určia dôvod prečo čítajú
- predpovedajú o čom bude príbeh
- premyslia si čo už vedia o tej téme

- študujú nové slová
- preskúmajú umelecké práce a iné grafické situácie
- očakávajú štruktúru materiálu / prvky rozprávky v próze, názvy, hlavičky, stavba básne, .../

2. **Počas čítania** dobrí čitatelia „komunikujú“ s autorom a používajú zručnosti, ako napríklad:

- predpovedať a očakávať
- predstaviť si
- kladenie otázok
- porovnávanie
- prirovnanie k vlastnému zážitku
- klasifikovanie, triedenie
- zhrnutie
- robiť závery
- využívať obsahové kľúče / kľúčové slová/

Stratégie na rozpoznávanie slov:

- vrátiť sa a znovu prečítať
- vynechať slovo a pokračovať v čítaní
- pozrieť si prvé písmeno
- predpovedať
- požiadať niekoho o pomoc
- pozrieť sa do iných tlačených materiálov

3. **Po čítaní** žiaci:

- rozmýšľajú
- reagujú
- rozširujú
- delia sa
- píšu

Stratégie pri tvorivom čítaní používané dobrými učiteľmi:

1. **Rovnomerná účasť** učiteľa a žiakov v literárnych aktivitách:

- čítanie nahlas
- hra so slovami
- písanie skupinových príbehov
- diskusia o knihách

2. **Priame inštrukcie** vedené učiteľom:

- Učiteľ číta nahlas, žiaci čítajú spolu s ním.
- Využitie schém príbehov na vytváranie nových príbehov.
- Strategické hodiny určené na pochopenie príbehu
- Štúdium slovnej zásoby.
- Stratégie určené na identifikáciu slov.

Stratégie rozvíjajúce písanie:

- **riadené voľné písanie** - pisateľom treba poskytnúť námety, aktivovať ich predstavivosť, vyvolať z nej podľa vlastnej vôle určité zážitky, preskúmať ich, spomenúť si na predstavy a dojmy a udržať ich v pamäti dostatočne dlho a jasne na to, aby si ich stihli zaznamenať písomne.
- **voľné písanie** - pisatelia píšú o téme, ktorú si sami vybrali, a píšú tomu, koho si vybrali. Pri stratégii voľného písania prebieha súčasne proces myslenia a písania. To vplýva na lepšie zapamätanie si.

Špecifické metódy písania rozvíjajúce základné myšlienkové procesy, ktoré výraznou mierou aktivizujú vyučovanie:

Metóda brainstormingu - „búrka v mozgu“, spontánne písanie nápadov a myšlienok k téme.

Metóda zhlukovania - znamená sieťovanie alebo mapovanie. Povzbudzuje žiakov rozmýšľať voľne a otvorene o určitej téme

Pisateľská dielňa - žiaci píšú na témy, o ktorých vedia veľa, a na ktorých im záleží. Píšú pre skutočných čitateľov a v podmienkach, v ktorých je písanie dôležité. Písanie vyústi do publikovania.

Formy práce

Základná vyučovacia jednotka - vyučovacia hodina:

- frontálna, skupinová práca, práca v centrách, delené čítanie, čítanie vo dvojiciach, samostatné čítanie.

2.1 Metódy aplikovateľné pre rámeček a rozvíjanie tvorivého čítania a písania

Tabuľka 1 Rámeček EUR – návrh vyučovacej hodiny tvorivé čítanie a písanie

Čitateľská dielňa
Ročník: tretí
Obsahový štandard: Čítanie s porozumením, rozlišovanie textov podľa rôznych emócií, spoločná diskusia, práca s textom, vyjadrovanie postoja k prečítanému.
Výkonový štandard (žiak sa naučí): <ul style="list-style-type: none">
- čítať jednoduché texty s porozumením a vyjadrením vlastného postoja k nim,
- reprodukovat' text na základe prečítaného,
- pochopiť text,
- klásť adekvátne otázky a hľadať na ne odpovede,
- rozvíjať učebné zručnosti potrebné pre prácu s textom (sumarizovať, analyzovať, robiť predpovede)
- pracovať s knihou a textom
Metódy: pexeso, recipročné vyučovanie, čítanie s predpoveďou, tiché čítanie, diskusia, kladenie otázok, prednáška.
Pomôcky: kartičky s pojмами, pravidlá, farebné kartičky, menovky, tabuľka a tabuľkou, texty, fixky, papiere, tváričky – kartičky.

EVOKÁCIA

Pred čítaním textu si žiaci zahrajú hru **pexeso**. (Príloha 1)

Postup

1. Pripraviť dva druhy kartičiek: na prvý druh napísať pojmy z textu a na druhý druh kartičiek napísať jasné a stručné definície pojmov, správne odpovede alebo iné pojmy, ktoré nejako súvisia s prvým pojmom. (kartičky môžeme farebne rozlíšiť)
2. Kartičky pomiešať a porozdávať žiakom.
3. Žiaci hľadajú k sebe dvojicu so zodpovedajúcim obsahom, voľne sa prechádzajú po triede. Dvojice sa zoraďujú pred tabuľu.
4. Dvojice čítajú pojmy alebo definície k pojmu z kartičiek.

Žiakom nepoviememe či sa správne zoradili, o správnom zoradení budú rozhodovať žiaci až po prečítaní textu.

Učiteľ prečíta a vyvesí na tabuľu pravidlá čitateľskej dielne.

Pravidlá čitateľskej dielne:

- Po celý čas keď si vyzvaný musíš čítať.
- Nesmieš vyrušovať iných.
- Počas mini prednášok počúvaj.
- Ak ťa požiadajú, rozprávaj o prečítanom.
- Môžeš sedieť len v skupine, do ktorej si bol zadelený.

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Učiteľ pripraví text, ktorý budeme spoločne čítať a musí ho rozdeliť na časti ešte pred čítaním. (Príloha 2) Počas čítania použijeme aktivitu – recipročné vyučovanie.

Recipročné vyučovanie

Postup

1. Rozdelíme žiakov do skupín v takom počte, koľko častí má text. (rozdelenie môžeme urobiť pomocou farebných kartičiek a pomenovať skupiny – červená, zelená atď.)
2. Žiakom v skupinách pridáme čísla a pomenovania – učiteľ č. 1, učiteľ č. 2 atď. (nalepíme im ich na tričko)
3. Pridáme každému žiakovi jednu časť textu, (1. časť - učiteľ č. 1, 2. časť - učiteľ č. 2 atď.) za ktorú je zodpovedný.
4. Po spoločnom prečítaní (ktoré je obvyčajne tiché) prvej časti všetkými žiakmi, osoba v úlohe učiteľa:
  - a) zhrnie, čo sa prečítalo,
  - b) vymyslí 2 – 3 otázky k obsahu textu a požiada ostatných žiakov v skupine, aby na ne odpovedali,
  - c) pokúsi sa vysvetliť žiakom veci, ktoré im nie sú celkom jasné, ak nevie, požiada o pomoc učiteľa
  - d) predpovie, o čom bude nasledujúca časť textu, predpovede sa zapíšu na tabuľu do tabuľky: predpoveď - skutočnosť.
  - e) požiada, aby každý prečítal nasledujúcu časť textu.

5. Po prečítaní inej časti textu ďalší žiak v úlohe učiteľa pokračuje ako v bode 4.

REFLEXIA

Po prečítaní textu si žiaci opäť zahrajú hru **pexeso**. Už nájdené dvojice sa vrátia pred tabuľu, prečítajú pojmy a definície k pojmu a ostatní vyhodnotia správnosť odpovede.

Hodnotenie práce žiakov učiteľom a sebahodnotenie žiakov pomocou symbolov (tvárička usmiata, vážna a smutná).

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 2 Rámec EUR – návrh vyučovacej hodiny tvorivé čítanie a písanie

Čitateľská dielňa

Ročník: štvrtý

Obsahový štandard: Čítanie s porozumením, rozlišovanie textov podľa rôznych emócií, spoločná diskusia, práca s textom, vyjadrovanie postoja k prečítanému.

Výkonový štandard (žiak sa naučí):

- čítať jednoduché texty s porozumením a vyjadrením vlastného postoja k nim
- reprodukovat' text na základe prečítaného
- pochopiť text
- klásť adekvátne otázky a hľadať na ne odpovede
- rozvíjať učebné zručnosti potrebné pre prácu s textom (sumarizovať, analyzovať, robiť predpovede) pracovať s knihou a textom

Metódy: skladačka – skryvačka, párové čítanie – párové súhrny, tiché čítanie, diskusia, kladenie otázok, prednáška, pomiešané udalosti.

Pomôcky: : kartičky s pojmi, koberec, zvonček, pravidlá, farebné kartičky s menovkami, texty, fixky, papiere, symboly počasia – kartičky.

EVOKÁCIA

Skladačka - skryvačka

Učiteľ vyzve žiakov, aby hľadali kartičky s pojmi po triede. (Príloha 3) Určí presný počet kartičiek a číslo zapíše na tabuľu. Zazvoní na zvonček a žiaci začnú hľadať pojmy. Po vyhľadání všetkých pojmov sa pokúsia ich usporiadať na koberci podľa nejakej postupnosti, následnosti, vytvoriť príbeh – predpoveď o čom bude asi text, ktorý budú o chvíľu čítať.

Učiteľ prečíta a vyvesí na tabuľu pravidlá čitateľskej dielne.

Pravidlá čitateľskej dielne:

- Po celý čas keď si vyzvaný musíš čítať.
- Nesmieš vyrušovať iných.
- Počas mini prednášok počúvaj.
- Ak ťa požiadajú, rozprávaj o prečítanom.
- Môžeš sedieť len v skupine, do ktorej si bol zadelený.

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Rozdelenie do dvojíc.

Pripravíme si kartičky s názvami spravodajca a poslucháč, ktoré z druhej strany očísľujeme a rozlíšime ich aj farebne. Žiaci vytvoria dvojice: spravodajca s č. 1 a poslucháč s č. 1, spravodajca s č. 2 a poslucháč s č. 2 atď. Následne vytvoria štvorice podľa farby kartičiek – červená, zelená, modrá atď. Počas čítania textu (Príloha 4) budú pracovať v týchto skupinách a zároveň vo dvojiciach. Pri čítaní textu použijeme aktivitu párové čítanie.

Párové čítanie – párové súhrny

Postup

1. Text rozdelíme na toľko častí, koľko je vytvorených štvorčlenných skupín.
2. Každá skupina dostane svoju časť textu, ktorá je rozdelená na polovicu.
3. Vo vnútri jednotlivých skupín: pracovať vo dvojiciach len so svojou polovicou textu, ktorá ma pridelené číslo zhodné s číslom spravodajcu a poslucháča (3 - spravodajca s č. 3 a poslucháč s č. 3).
4. Pri čítaní textu každý člen páru zastáva dve odlišné roly, ktoré si navzájom v priebehu čítania vymenia. (text je rozdelený na dva odseky)
  - a) Prvá rola – *spravodajca*
Úloha: pozorne prečítať prvý odsek textu a pripraviť jeho súhrn. Po skončení čítania povedať svojmu partnerovi vlastnými slovami, o čom čítal.
  - b) Druhá rola – *poslucháč*
Úloha: prečítať rovnaký odsek textu ako spravodajca a potom ho pozorne počúvať. Ak spravodajca skončí, poslucháč mu kladie otázky, ktoré pomôžu objasniť obsah textu.
5. Po prečítaní prvej časti textu si úlohy vymenia.
6. Dvojice v skupine sa podelia o informácie, ktoré sa dozvedeli.
7. Každá skupina (štvorica) pripraví prezentáciu (na hárku papiera a pod.) zo svojej časti textu.
8. Prezentovanie jednotlivých skupín pred celou triedou.

REFLEXIA

Pomiešané udalosti

Postup:

1. Reprodukcia textu.
2. Pojmy alebo udalostí, medzi ktorými je časová následnosť alebo vzťah príčiny a následku, a ktoré sme napísali a uložili na koberece v úvodnej časti hodiny prečítame.
3. Vedľa usporiadame kartičky s rovnakými pojmami alebo udalosťami podľa prirodzeného sledu. (Počas usporiadania pracovať s textom a kontrolovať správnosť poradia.)
4. Porovnať predpoveď a skutočnosť.

Hodnotenie práce žiakov učiteľom a sebahodnotenie žiakov pomocou symbolov počasia (slnko, mrak, dážď).

Prameň: vlastný návrh

Čitateľská dielňa
Ročník: druhý
Obsahový štandard: Čítanie s porozumením, rozlišovanie textov podľa rôznych emócií, spoločná diskusia, práca s textom, vyjadrovanie postoja k prečítanému, posilňovanie uvažovania, reflexia o prečítanom.
Výkonový štandard (žiak sa naučí): <ul style="list-style-type: none"> - čítať jednoduché texty s porozumením a vyjadrením vlastného postoja k nim - reprodukovat' text na základe prečítaného - pochopiť text - klásť adekvátne otázky a hľadať na ne odpovede - rozvíjať učebné zručnosti potrebné pre prácu s textom (sumarizovať, analyzovať, robiť predpovede) - pracovať s knihou a textom
Metódy: čitateľ – bežec – pisateľ, posledné slovo mám ja, čítanie s predpoveďou, tiché čítanie, diskusia, kladenie otázok, prednáška, dokresli obrázkov a vytvor príbeh.
Pomôcky: kartičky s pojмами, menovky, pravidlá, čisté kartičky, tabuľa, texty, fixky, papiere
EVOKÁCIA
<p>Pred čítaním textu si žiaci zahrajú hru čitateľ – bežec - pisateľ. Rozdelíme žiakov na skupiny po troch. Žiaci sa voľne pohybujú po triede, keď zazvoní zvonček, utvoria náhodné trojice. Učiteľ im prideli menovky - čitateľ – bežec - pisateľ. Vyznačíme a určíme priestor v triede, kde sa môže pohybovať každý z nich. Na zazvonenie začneme, vyhráva trojica, ktorá prvá splní úlohu. (Príloha 5)</p> <p>Postup Čitateľ – prečíta krátky text alebo slovo (dostane najmenej 5 textov alebo 5 slov). Bežec – príbehne k čitateľovi ten mu text alebo slovo povie alebo prečíta. Pisateľ – bežec príbehne k pisateľovi a povie mu daný text alebo slovo, pisateľ ho zapíše. Táto činnosť sa zopakuje toľko krát, koľko máme textov alebo slov. Na záver spoločná konfrontácia napísaného textu alebo slov s originálom. Usporiadanie textov alebo slov podľa nejakej súvislosti, postupnosti na tabuli – predpovedať o čom budeme asi čítať.</p> <p>Učiteľ prečíta a vyvesí na tabuľu pravidlá čitateľskej dielne.</p> <p>Pravidlá čitateľskej dielne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Po celý čas keď si vyzvaný <u>musíš</u> čítať. - Nesmieš <u>vyrušovať</u> iných. - Počas mini prednášok <u>počúvaj</u>. - <u>Zapájaj sa</u> do diskusie, - Ak ťa požiadajú, <u>rozprávaj o prečítanom</u>.

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Učiteľ pripraví text, ktorý budú žiaci čítať s využitím aktivity – posledné slovo mám ja. (Príloha 6)

Posledné slovo mám ja

Postup

1. Žiaci samostatne čítajú text a vyznačujú úseky, ktoré považujú za zaujímavé.
2. Každý žiak napíše na jednu stranu svojej kartičky myšlienku z textu a na druhú stranu svoj komentár, prípadne riešenie problému, postoj, názor atď.
3. Po prečítaní textu nasleduje hlasné čítanie textu a diskusia – žiaci sedia v kruhu.
4. Učiteľ číta nahlas text, keď nasleduje časť textu, ktorú si niektorí zo žiakov vybral, zakričí daný žiak **STOP!** Vyvolaný žiak prečíta odsek so svojou myšlienkou na kartičke. Ostatní žiaci vyjadrujú svoje názory, postoje, hľadajú riešenia, argumentujú atď.
5. Po ukončení diskusie učiteľ vyzve žiaka, aby prečítal svoj komentár k vybranej myšlienke. Tento žiak má „posledné slovo“ a nikto už nemôže v diskusii alebo argumentácii pokračovať.

REFLEXIA

Po prečítaní textu nasleduje konfrontácia predpovede so skutočnosťou – práca na tabuli s pojmami, ktoré sme v evokácii usporiadali.

Dokresli obrázok a vytvor príbeh

Postup

1. Žiaci nakreslia k svojmu komentáru výstižný symbol.
2. Symboly uložia v časovej postupnosti – vytvoria obrázkovú osnovu.
3. Podľa symbolov príbeh prerozprávajú.

Hodnotenie práce žiakov učiteľom a sebahodnotenie žiakov pomocou prstov (palec hore – som spokojný, palec rovno – aj áno aj nie, palec dole – som nespokojný).

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 4 Rámec EUR – návrh vyučovacej hodiny tvorivé čítanie a písanie

Pisateľská dielňa

Téma: Písomné odovzdávanie informácií - **Indiánska správa**

Ročník: tretí

Obsahový štandard :

Napísať jednoduchú zašifrovanú správu.

Výkonový štandard:

Dokázať stručne podať informáciu v písomnej aj v elektronickej podobe.

Metódy: brainstorming, indiánska správa, prezentácia práce, rozhovor, diskusia

Pomôcky: správa so symbolmi, tabuľa, papier, fixy, počítače, tlačiareň

EVOKÁCIA

Brainstorming

Postup

1. Učiteľ oboznámi žiakov s názvom témy, o ktorej budú písať – **INDIÁNSKA SPRÁVA** – napíše ju na tabuľu.
2. Požiada žiakov, aby v priebehu niekoľkých minút napísali všetko, čo ich napadá v súvislosti so slovným spojením - INDIÁNSKA SPRÁVA.
3. Slovné asociácie sa zaznamenajú na tabuľu alebo na veľký hárok papiera.

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

INDIÁNSKA SPRÁVA

Postup

1. Učiteľ rozdelí žiakov do dvojíc.
2. Každá dvojica dostane papier, na ktorom sú nakreslené symboly. (Obrázok 1)
3. Žiaci pomenujú jednotlivé symboly. (Obrázok 1)
4. Správu pretransformujú do slovenského jazyka – napíšu príbeh podľa hviezdicovej schémy – KTO? ČO? KDE? KEDY? AKO? PREČO? (Obrázok 1 a Obrázok 2)
5. Čítanie správ pred celou triedou.

REFLEXIA

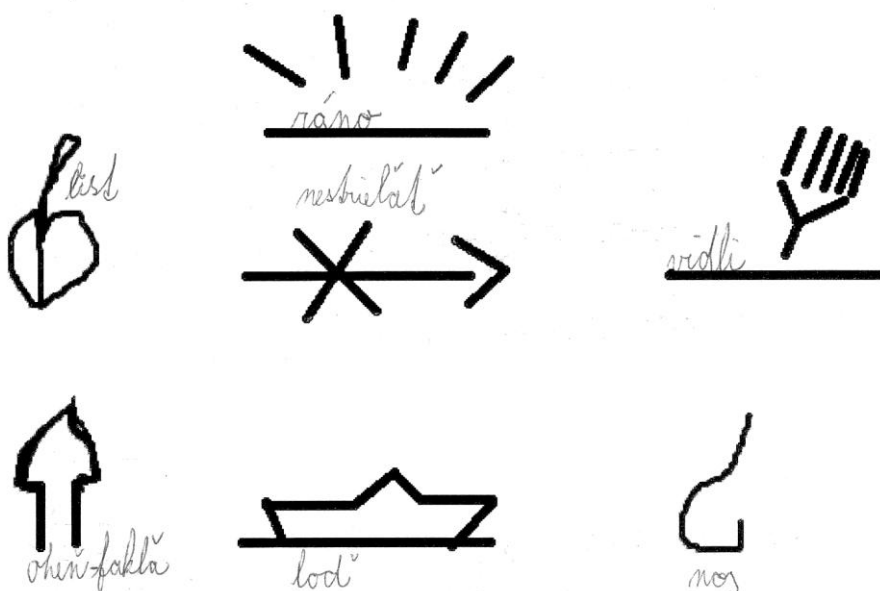
Žiaci na počítači pre svojho spolužiaka z dvojice vymyslia podobnú INDIÁNSKU SPRÁVU, ktorú vytlačia. Správy si navzájom vymenia a napíšu k nim príbehy, ktoré si potom vo dvojici prečítajú. (Obrázok 2 a Obrázok 3)

Hodnotenie práce žiakov učiteľom a sebahodnotenie žiakov, založenie prác do portfólia.

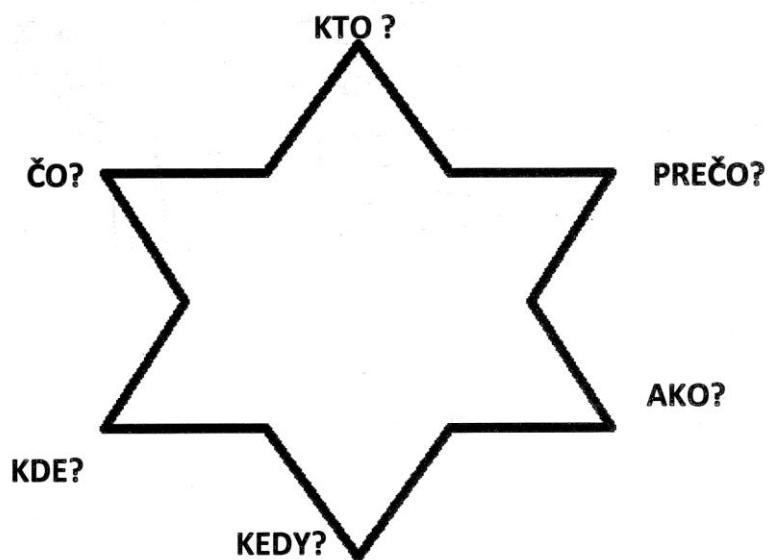
Prameň: vlastný návrh

Indiánska správa

Prišla indiánska správa cez internet – pretransformuj do sj.

Napíš príbeh

Obrázok 1 Indiánska správa

Prameň: vlastný návrh

Indiánska správa

Dneska ráno ideme na lov. Začali sme sychotať lítie a to znamená, že je tam nejaká zvierka. Začali sme sa približovať a sychotať šípí. Ale keď vyfukol, sme zistili, že je to z rodiny náš brata. Tak sme prestali. Znova sme začuli niečo v diaľke vybrať. Tak sme zobrali všetky zbrane a jedným z nich boli vidli. Zapálili sme ohň, aby sme lepšie videli a práve nejaká neznáma loď. Isli sme stále za nosom. Zapáli sme pri veľkých falk, tak sme ich vyhrali. Takí sa nám, že to bola Anglická loď.

Obrázok 2 Indiánska správa

Prameň: vlastný návrh

Nechodíte do ľava ale doprava. Prejdite cez les a potom cez skali.
 Vykopete tam diuru a ak sa vám (poštáček) podarí nájsť mapu, choďte podľa
 nej. Na určitom mieste znova vykopete jamu a bude tam buklica. Klúčik
 sa musí nájsť. Je to od buklice tri metre, kde pod zemou bude klúčik.
 Obdajte nám loď ktorá čaká na nás aby sme išli späť do dediny lebo tam
 máme stávanie tanku aby sme sa ochránili pred vojakmi.

Indiánska
správa

Janka

Obrázok 3 Indiánska správa

Prameň: vlastný návrh

Pisateľská dielňa
Téma: 5 – zmyslová báseň
Ročník: druhý
Obsahový štandard : Tvorit' prirovnania k daným slovám.
Výkonový štandard: Rozširovať slovnú zásobu v nových spojeniach.
Metódy: brainstorming, 5 – zmyslová báseň, prezentácia práce
Pomôcky: farebný papier, papiere, fixy, tabuľa, počítač, dataprojektor, vizualizér
EVOKÁCIA
Kto má viac? (brainstorming) Učiteľ hovorí a ukazuje farby a žiaci zapisujú slová, slovné spojenia, ktoré nejako s danou farbou súvisia. Žiaci medzi sebou súťažia, komu sa podarí napísať najviac slov. (Obrázok 4)
UVEDOMENIE SI VÝZNAMU
5 – zmyslová báseň Postup <ol style="list-style-type: none"> 1. Deti a učiteľ sa usporiadajú do kruhu. 2. Každé dieťa dostane papier s diagramom 5 – zmyslovej básne. (Príloha 7) 3. Do stredu diagramu si žiaci zapíšu svoju obľúbenú farbu. 4. Učiteľ hovorí jednotlivé zmysly a žiaci do jednotlivých oválov zapisujú slová, ktoré súvisia s danou farbou a zmyslom. 5. Žiaci samostatne tvoria – píšú prirovnania pre farbu, ktorú si vybrali.
REFLEXIA
Prezentácia práce - žiaci prečítajú svoje prirovnania celej skupine, aby skupina mala možnosť vidieť čo vytvorili, použijú vizualizér. (Obrázok 5) Hodnotenie práce žiakov učiteľom a sebahodnotenie žiakov, založenie prác do portfólia.

Prameň: vlastný návrh

Žltá - žltička, žltá, žltok, pastelka, fixka

Čierna - čiastka, čiernačka, čižo, čiarka, čierna
- čierna, čiernačka, čižky, pastelka, fixka

Zelená - zelená, zelená, pastelka, fixka

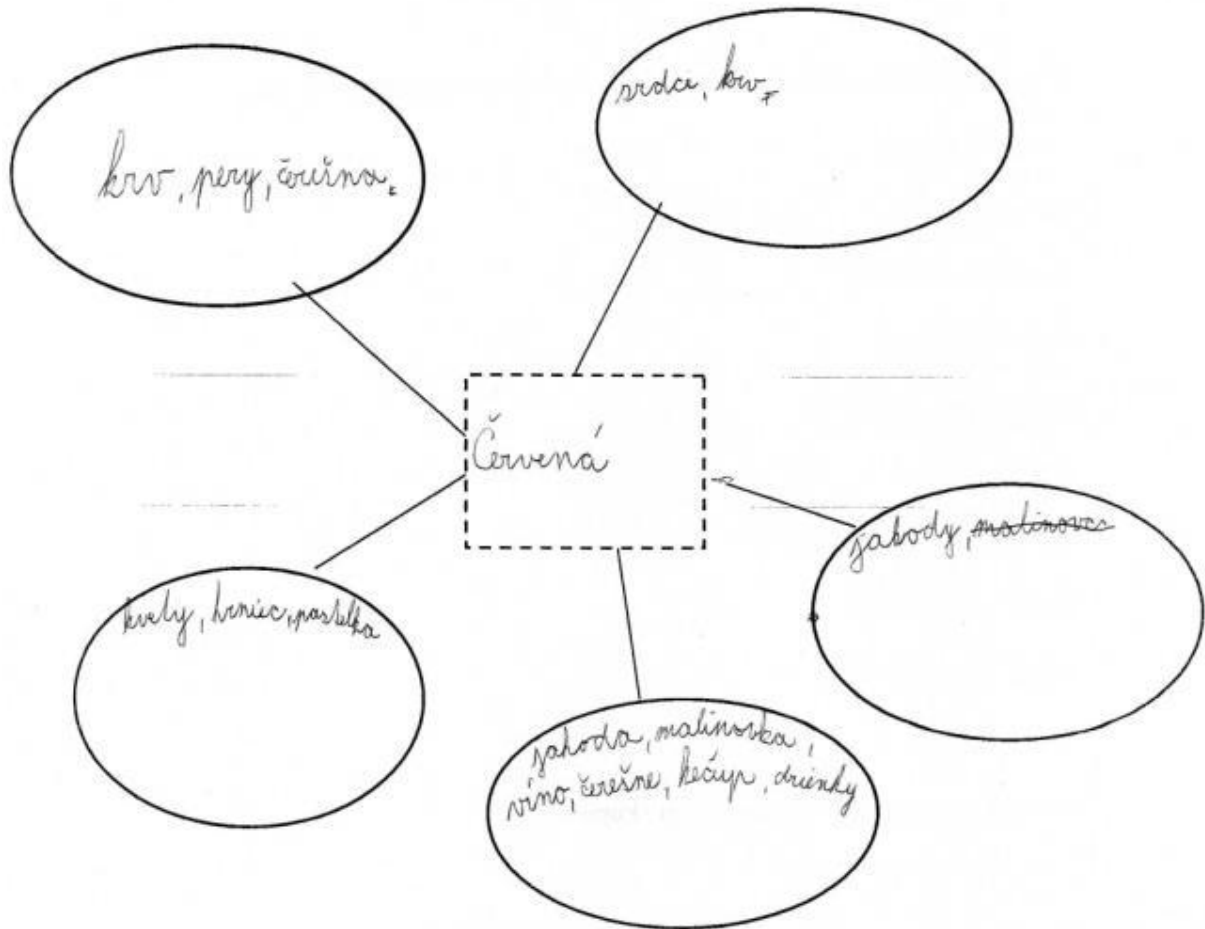
Červená - červená čiapočka, malina, jahoda, červená,
- červená, červená, pastelka, fixka

Obrázok 4 Kto má viac?

Prameň: vlastný návrh

5-zmyslová básnička

Použi slová z diagramu do básničky:

Červená ^{vizuár} je ako ružičky dotýkajúce sa navzájom.

Červená znie ako kv. keď počúvame mušku.

Červená vonia ako sladká jahoda pri zberaní.

Červená ^{chutí} je ako lyžička drienka s veľkým obsahom vitamínu C.

Červená ^{chutí} je ako kv. nežný hlboký a zraniteľný.

Obrázok 5 5- zmyslová báseň

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 6 Rámec EUR – návrh vyučovacej hodiny tvorivé čítanie a písanie

Pisateľská dielňa
Téma: Internet – priateľ alebo nepriateľ
Ročník: štvrtý
Obsahový štandard: Písomne odovzdať informáciu prostredníctvom PC, napísať hrozby Internetu
Výkonový štandard: Navrhnuť riešenia na odstránenie hrozieb Internetu, vytvoriť príbeh.
Metódy: rozhovor, diskusia, T –schéma, voľné písanie, prezentácia práce
Pomôcky: kartičky s pojmami, tabuľa s T - schémou, papiere, fixy
EVOKÁCIA
<p>Učiteľ rozdelí žiakov do skupín podľa spoločných pojmov – 1. skupina - žiaci s pojmom PC, 2. skupina - žiaci s pojmom SKYPE, 3. skupina - žiaci s pojmom ŠKOLA, 4. skupina - žiaci s pojmom INTERNET, 5. skupina - žiaci s pojmom SURFOVANIE. Vyzve všetkých žiakov, aby diskutovali, ako tieto pojmy spolu súvisia.</p> <p>T-schéma</p> <p>Postup</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Učiteľ zadá tému na diskusiu v skupinách – Internet – priateľ alebo nepriateľ. 2. V skupinách zaznamenať čo najviac dôvodov, argumentov za a proti. (Obrázok 6) 3. Porovnať záznamy vo dvojiciach, prípadne aj v menších skupinách. 4. Vytvoriť a porovnať T-schému celej triedy.
UVEDOMENIE SI VÝZNAMU
<p>Voľné písanie - (práca v skupinách)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Každá skupina si zvolí rozprávku, ktorú pozná. 2. Učiteľ zopakuje pojmy, ktoré musia v rozprávke byť – PC, SKYPE, ŠKOLA, INTERNET, SURFOVANIE. 3. Automatické písanie modernej rozprávky s použitím daných pojmov. 4. Vymyslíte 3 otázky, ktoré by ste položil svojej postave z modernej rozprávky. (Obrázok 6)
REFLEXIA
<p>Prezentácia práce - žiaci prečítajú svoje rozprávky pred celou triedou, ostatní žiaci hodnotia, či bola splnená podmienka a všetky určité slová boliv texte. (Obrázok 7)</p> <p>Hodnotenie práce žiakov učiteľom a sebahodnotenie žiakov, založenie prác do portfólia.</p>

P
ra
me
ň:
vla
stn
ý
ná
v
rh

INTERNET - PRIATEL ALEBO NEPRIATEL

-informácie
-prezentácie
Facebook
obchody
hry

NEBESPEČENSTVO INTERNETU

-informácie
-meno / priezvisko
-rijusi
-hackeri

Môžeme pri registrácii

dať iný dátum narodenia?

Môžeme si dať iné meno?

musíme sa ním líti prial
s niekym?

-neslušné obrázky

-komunikácie s inými ľuďmi

Obrázok 6 T -schéma

Prameň: vlastný návrh

TRI PRASIATKA

Mama troch prasiatok sa počas surfovania na internete dozvedela, že jej chlapi by sa mali osamoslabiť. Poväzené zvanom SKOLA prišli domov, zhodili tašky a bundy a prvé prasiatko si sadlo za PC, druhý puberták si sadol do masičného kresla a chatoval si so svojim bratom. Tretí sa pokúsil na Facebook ako aj ostatný a bol všetci online. Tretí na anonymný chat a dojednali si cez web večeru v hoteli. Druhli sa a zistili, že to je vlkodav a filmu Twilight sága. (U) Ušli rýchle domov. Tretí na SKYPE a hned to povedali svojej mame. Mama nečítala sa pýtala čo sa stalo, ale: " Bol pekny? Ako vyzeral? " " Vyzeral hrozne! Bol to vlkodav! ". Prasiatka sa zhodli, že radšej internet nechytia ani na sekundu.

Obrázok 7 Voľné písanie

Prameň: vlastný návrh

2.2 Overené prínosy osvedčenej pedagogickej skúsenosti

Zavedením metód kritickej pedagogiky do procesu učenia som sa snažila naplniť hlavný cieľ kritickej pedagogiky, naučiť svojich žiakov efektívne sa učiť a kriticky myslieť.

S radosťou môžem skonštatovať, že pravidelným používaním spomínaných metód na vyučovacích hodinách sa mi tento cieľ darí naplňovať a u mojich žiakov nastal posun v myslení. Môžeme to vidieť aj na jednotlivých ukázkach žiackych prác. (Príloha 8, Príloha 9, Príloha 10)

Čo sa dialo počas jednotlivých vyučovacích hodín a aktivít?

Čitateľská dielňa je všeobecný prístup k vyučovaniu čítania. Jadrom čitateľských dielní je pochopenie procesu čítania. Na hodinách sa uplatňovali základné zásady procesu čítania:

- Čítanie je hlavným prostriedkom, pomocou ktorého sú ľudia v priebehu života vystavení novým informáciám.
- Nestačí sa naučiť čítať, žiaci sa musia naučiť čítať hlbavo.
- Čítanie je nástrojom myslenia a učenia sa, nie je to len vyučovací predmet.
- Čítanie a reagovanie na prečítané sú cestami ku kritickej analýze.
- Vyučovanie jednotlivých vyučovacích predmetov si obyčajne vyžaduje veľa individuálneho čítania, preto pochopenie procesu čítania pomáha porozumeniu a analýze učebného materiálu.
- Medzi čítaním a písaním je silná väzba. Pochopenie vzťahov medzi čítaním a písaním uľahčuje učenie.

Počas jednotlivých aktivít sa žiaci naučili:

- chápať úlohu čítania ako nástroj myslenia a učenia sa,
- viesť čitateľskú dielňu v triede,
- tvoriť otázky, ktoré by chceli skúmať
- vytýčiť si cieľ pre čítanie, počúvanie, objavovanie myšlienok
- zamyslieť sa nad odpoveďami na ich otázky
- vyjadriť komplexnú informáciu niekoľkými slovami
- vyhľadať najdôležitejšie informácie v texte
- stanoviť si svoj vlastný dôvod na čítanie označiť materiál na čítanie ako prostriedok zlepšenia, pochopenia a zapamätávania si
- vedieť aplikovať proces čítania v jednotlivých predmetoch,
- chápať úlohu čítania, „angažovania sa“ do procesu čítania a rozumieť rozdielu medzi čítaním pre porozumenie a čítaním pre uvažovanie.

Čitateľská dielňa je metóda pomocou ktorej čitateľa pochopia, ako nájsť zmysluplný vzťah k textu. Jej zámerom je dostať žiakov z nízkej úrovne čitateľských zručností na úroveň, kde sa čítanie stáva zložitým nástrojom stimulovania myslenia a potom aj angažovania sa do myslenia na vyššej úrovni. Čitateľská dielňa sa v úplnosti uplatňuje na hodine čítania a literatúry a na hodinách tvorivého čítania a písania.

Písanie hrá taktiež významnú úlohu v školskej príprave na život v otvorenej spoločnosti. V prvom rade je písanie nástrojom kritického myslenia, lebo umožňuje žiakom zaznamenať si myšlienku už v zárodku, „znehyniť ju“ a súčasne ju skúmať, premýšľať o alternatívach, a pokúšať sa ju spresniť a jasnejšie vyjadriť. Stručne povedané, písanie je ako konverzácia, ktorú ľudia vedú sami so sebou. Písanie má ale aj ďalší význam, keď žiakom umožní písať o skúsenostiach, ktoré sú pre nich dôležité a prezentovať to čo napíšu, vo vnímavej a povzbudzujúcej skupine, čo vedie k vzájomnému porozumeniu a vytváraniu spoločenstva.

Tvorivé písanie absorbuje v sebe také postupy, ktoré vyžadujú zaangažovať všetok tvorivý potenciál pisateľa. Z. Fišer uvádza (2001) uvádza, že v procese tvorivého písania prostredníctvom vlastnej obrazotvornosti, schopnosti imaginácie a empatie, ako aj istých jazykových predpokladov dospieva pisateľ ku konštruktívne novému dielu, ktorého hodnotu možno akceptovať ako pozitívnu.

Počas jednotlivých pisateľských dielni sa žiaci naučili:

- aktivovať vedomosti, ktoré majú o téme
- diskutovať o myšlienkach s partnerom
- prezentovať svoje myšlienky pred väčšou skupinou
- používať svoj súhlas a nesúhlas ako základ produktívnej diskusie
- skúmať tému z rôznych pohľadov – perspektív
- formulovať vecné otázky do diskusie
- objavovať vzťahy medzi myšlienkami a pojmami
- vážiť si rozdiely
- prepájať informácie z rôznych zdrojov
- analyzovať informáciu predstavenú inými
- využívať rôzne metódy na demonštráciu pochopenia
- klásť dôraz na emocionálne a sociálne aspekty osobnosti žiaka
- kriticky myslieť o vzťahu medzi predchádzajúcimi vedomosťami a novými informáciami
- vyjadriť komplexnú informáciu niekoľkými slovami
- načúvať myšlienkam iných ľudí o téme
- organizovať myšlienky a vysvetľovať ich organizáciu
- uvažovať o tom ako pojmy súvisia
- organizovať svoje znalosti tak, aby ich ostatní pochopili
- počúvať čo si myslia iní ponoriť sa do koncepcií a privlastniť si ich
- analyzovať myšlienky a pojmy
- porovnávať myšlienky a pojmy
- hľadať spoločné prvky, vlastnosti
- overiť znalosti a predstavy o danej téme
- zvoliť slová, ktorými vyjadruje svoje myšlienky
- uvažovať o nápadoch iných
- samostatne a tvorivo pracovať
- plánovať vlastnú prácu a dokončiť ju
- niesť zodpovednosť za svoju prácu a prekonávať prekážky
- prezentovať svoju vlastnú prácu, vystupovať, správne sa vyjadrovať
- argumentovať
- spolupracovať, komunikovať, tolerovať a prijímať iné názory
- hodnotiť svoju prácu a prácu iných.

V každom ročníku sme si vytvorili žiacke portfóliá, ktoré sa skladajú z jednotlivých prác žiakov. Veľmi dôležitý aspekt v predmete tvorivé čítanie a písanie tvorí aj samotná prezentácia práce žiakov a proces hodnotenia a sebahodnotenia. Je vhodné a žiaduce jednotlivcov alebo skupinu žiakov aj slovne oceniť počas hodiny, priebežne i na konci vyučovacej hodiny. Žiaci by mali tiež mať priestor na vyjadrenie svojich pocitov z priebehu hodiny, ako sa cítili, ako sa im hodina páčila, v čom by privítali zmenu. **Hodnotenie** sa orientuje hlavne na detské hodnotenie priebehu celej akcie a prezentáciu jej výsledkov. Rovnocoene sa tu uplatňuje samozrejme i hodnotenie zo strany učiteľa. Hodnotenie žiaka musí byť komplexné, otvorené a založené na princípe individuálneho prístupu k osobnosti. Prevládajúcim znakom smerom k žiakovi je **pozitívne hodnotenie** a pravidelné oboznamovanie žiakov s výsledkami hodnotenia. Pri hodnotení pristupujeme ku každému žiakovi individuálne. Neporovnávame výsledky detí medzi sebou, ale hodnotíme každého žiaka podľa jeho schopností. Výkon žiaka je hodnotený vzhľadom na jeho možnosti. Snahou každého učiteľa je pozitívne hodnotenie, ktoré má veľký motivačný charakter. Žiakov postupne vedieme k tomu, aby sa vedeli ohodnotiť sami, ale dokázali ohodnotiť aj výkon svojho spolužiaka.

V objavovaní sveta využívame prevažne tieto **formy hodnotenia**:

- **uznanie, pochvala** (ústna, písomná)
- **odmena** (diplom, medaila, nálepka, smajlík,...)
- **slovný alebo písomný komentár k vlastnej tvorbe** (ústnej alebo písomnej) **a k ďalšej činnosti žiakov** (do zošitov, žiackych kníh alebo zrkadielok)
- **symbolické hodnotenie** (pečiatky so slovným komentárom, odtlačky/nálepky tváričiek - ☺)
- **hodnotiace portfólio** so súborom vlastných prác (v triede ho má každý žiak, skupina)
- **prezentácia výsledkov prác žiakov** v triede, škole alebo na verejnosti (výstavky zošitov, pracovných listov, kníh a ďalších výtvorov, zverejnenie v školskom časopise alebo miestnej tlači).

Pri hodnotení výsledkov práce žiaka sa postupuje v súlade s výchovno-vzdelávacími požiadavkami vzdelávacích programov, požiadavkami na rozvoj všeobecných kompetencií, učebnými plánmi, učebnými osnovami a štandardami.

2.3 Potrebné pomôcky a prostriedky

Na realizovanie čitateľských a pisateľských dielní nie sú špeciálne nároky. Pomôcky a technické vybavenie k jednotlivým vyučovacím hodinám sú uvedené v príslušných tabuľkách Rámec EUR – návrh vyučovacej hodiny tvorivé čítanie a písanie.

ZÁVER

Už od čias stredoveku základom vzdelania boli zručnosti čítania a písania a spolu s počítaním boli známe pod názvom trivium. Sú to kompetencie, ktoré sú aj v dnešnej pretechnizovanej dobe základom nielen školského ale aj celoživotného vzdelávania.

Čitateľská a pisateľská gramotnosť umožňuje jednotlivcovi zúčastňovať sa na plnohodnotnom kultúrnom i sociálnom živote v modernej spoločnosti.

V súčasnosti nestačí vedieť prečítať slová, vety, celé texty a ovládať perfektnú techniku čítania, ale dôležité je prečítané pochopiť a vedieť s obsahom a informáciami narábať – pracovať.

A preto by sme mali mať všetci na pamäti, že čitateľská a pisateľská gramotnosť sa považujú za základné kompetencie, bez ktorých nie je možný rozvoj ďalších životne dôležitých kompetencií.

Nové inovačné metódy a stratégie, ktoré ponúkam vo svojej OPS rozpracované do stratégie EUR a zároveň tvoria konkrétne ukážky jednotlivých vyučovacích hodín tvorivého čítania a písania v primárnom stupni vzdelávania, výrazne napomáhajú k takémuto efektívnemu učeniu – rozvíjaniu čitateľských, pisateľských zručností, kritického a tvorivého myslenia.

Všetkým pedagógom by malo záležať na tom, aby naše deti vyrastali v modernej spoločnosti, v ktorej sa systematicky budú rozvíjať všetky zručnosti potrebné pre ich ďalšie vzdelávanie, a aby sa úspešne rozvíjal potenciál každého dieťaťa. Toto všetko môže byť ovplyvnené práve vhodným výberom vyučovacích metód, foriem a stratégií vyučovania.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. FIŠER, Z. 2001. *Tvurčí psaní. Malá učebnice technik tvurčího psaní*. Brno: Paido, 2001.
2. MEREDITH, K. S. - STEELE, J. L. - TEMPLE, Ch. 1997. *Ako formovať hlbavých čitateľov*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997.
3. MEREDITH, K. S. - STEELE, J. L. - TEMPLE, Ch. 1997. *Pisateľská dielňa: Od osobného prejavu k argumentácii*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997.
4. PETRASOVÁ, Alica. 2009. *Kriticky mysliaci učiteľ – tvorca kvality školy*. Prešov: Rokus, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-89055-88-3
5. SREELE J. L. - MEREDITH, K. S. - TEMPLE, Ch. 1997. *Ďalšie stratégie na rozvíjanie kritického myslenia*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997.
6. SREELE J. L. - MEREDITH, K. S. - TEMPLE, Ch. 1997. *Metódy na podporu kritického myslenia*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997.
7. SREELE J. L. - MEREDITH, K. S. - TEMPLE, Ch. 1997. *Rámec pre kritické myslenie vo vyučovaní*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997
8. TEMPLE, Ch. – STEELE, J. L. – MEREDITH, K. S. 1997. *Čítanie, písanie a diskusia vo vyučovacích predmetoch*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997.
9. TEMPLE, Ch. – STEELE, J. L. – MEREDITH, K. S. 1997. *Plánovanie hodiny a hodnotenie*. Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, Bratislava. 1997.
10. TUREK, I. 2003. *Kľúčové kompetencie*. Prešov: M-PC, 2003.
11. TUREK, I. 2003. *Kritické myslenie*. Banská Bystrica: M-PC, 2003.
12. ZELINA, Miron. 1994. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS, 1994.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Pexeso

Príloha 2 O snehuliakovi s horúcim srdcom

Príloha 3 Skladačka - skrývačka

Príloha 4 Lietajúce čižmy

Príloha 5 Kartičky so slovami

Príloha 6 O sloňom korigenku

Príloha 7 – zmyslová báseň

Príloha 8 Ukážky žiackych prác z predmetu tvorivé čítanie a písanie – 2. ročník

Príloha 9 Ukážky žiackych prác z predmetu tvorivé čítanie a písanie – 3. ročník

Príloha 10 Ukážky žiackych prác z predmetu tvorivé čítanie a písanie – 4. ročník

MAMIČKA	OTECKO
KRISTÍNKA	BRAČEK
SNEHULIAK	HORÚCE SRDCE
VEVERIČKA	METLA
MEDVEĎ	FAJKA

VLK	ŠÁL
MYŠ	HRNIEC
ZAJAC	MRKVA
KRTKO	UHLIE
SNEŽIENKY	KVAPKY VODY

Príloha 2 O snehuliakovi s horúcim srdcom

Na konci dediny, až tam skoro pri lese, stál dom a v ňom bývala mamička, otecko a Kristínka. Boli traja, ale už dlho sa tešili na štvrtého. To vám bolo radosti, keď sa Kristínkin braček konečne narodil! Tol'ké šťastie! Zaplnilo celý dom, ba ani sa tam nezmestilo. Kristínka s ockom s ním vybehli von, na zasneženú lúku pod lesom. Postavili tam krásneho, velikánskeho snehuliaka, a pretože ho stavali s tol'kou láskou, stalo sa čosi zázračné. Snehuliak, hoci bol zo studeného snehu, tak ako všetci snehuliaci bývajú, bol predsa len čímsi výnimočný. Mal horúce srdce, ktoré tíklo len pre dobré skutky.

Jedného dňa pricupkala na lúku veverička. „Och, aká som ustatá,“ zavzdychala, a „sneh sa len sype a sype, všetky cestičky nanovo zakrýva a ja ho už nevládzem odmetať. Pozri, snehuliak, už mám chvostík celý zodratý.“ „Nevedel som, veverička, že zametanie lesných chodníčkov máš na starosti ty. Bol by som ti svoju metlu daroval už dávno,“ povedal snehuliak, keď jej ju podával. „Ďakujem ti, snehuliak, veľmi si mi pomohol,“ zavolala veverička a už sa aj ponáhl'ala poodmetať nové záveje. Snehuliak bol šťastný, že mohol veveričke pomôcť. A že už nemal svoju metlu? „Čo ma po metle,“ povedal si, „veď som ju mal aj tak len na ozdobu, ale vo veveričkiných rukách bude pomáhať všetkým obyvateľom lesa.“

Prešlo niekoľko dní. Snehuliak sa usmieval, lebo od rána svietilo krásne slniečko. Lúče malo síce studené, ale také jasné, že sa od nich zasnežená lúka i les trblietali, akoby boli celé zo striebra. „Čo to počujem?“ spozornel zrazu. „Hej, čo sa to tam deje?“ zavolal. „Nuž, čo by sa dialo, brum – brum,“ odpovedala medvedica, čo sa práve knísala na lúku aj s dvoma mláďatami. „Náš tatko sa zobudil a zmyslel si fajčiť. Nuž ale kto za to môže, že si fajku kdesi zapatrošil! Vrecúško s tabakom má, len tej mizernej fajky niet. Poprevracal už celý dom, keď si spomenul, že naposledy fajčil na veľkom pni tu na kraji lesa. Ešte predtým, než sme sa uložili na zimný spánok. Taký je posadnutý tým fajčením, že nám tuším celý pelech rozhádže! Deti moje milé,“ objala medvedica svoje medved'atá, „nadarom sme sa sem vybrali, veď tu prekliatu fajku v závejoch nenájdeme!“ „Nebud'te smutná, teta medvedica,“ utešoval ju snehuliak. „Ja pánu medved'ovi požičiam svoju, veď aj tak nefajčím. Pekne ho odo mňa pozdravujte a na budúci rok nech sa odnaučí fajčiť. Veď to nie je zdravé!“

Stalo sa to v ten istý deň, keď snehuliak daroval fajku medved'ovi. Z lesa cupkala veverička, ale bola akási smutná. Ustarostená. „Čo sa ti stalo, veverička?“ spytoval sa snehuliak. „Mne sa nič zlé neprihodilo,“ vzdychla veverička. „Ale môj sused vlk ochorel. Je už starý, opustený, ale niekedy sa správa ako malé decko! A to len preto, že má rád maškrty. Darovala som mu pohár malinového lekváru. A vieš čo urobil? Namáčal si doň cencúle. Aby mal vraj zmrzlinu. A vieš, koľko tých cencúľov pohltal?“ „Neviem,“ povedal snehuliak previnilo, lebo aj on veľmi ľúbil cencúle, hoci aj bez lekváru. „Tol'ko,“ rozhorčovala sa veverička, „že z toho načisto ochorel! Hrdlo ho bolí, je zachrípnutý a ani rozprávať nevládze. To bude angína ako hrom!“ „Veverička, ale ja nie som lekár, aj keď mám biely plášť. Ja neviem liečiť,“ povedal smutný snehuliak. „Ale veď ja som tentoraz ani neprišla za tebou, snehuliačik,“ zasmiala sa veverička. „Tu pri tebe má dom pani myš. Je bylinkárka a pozná liek na každú chorobu. Idem ju poprosiť o nejaké bylinky na vlkovo choré hrdlo.“

„Vieš čo, veverička,“ povedal snehuliak, „vezmi chorému vlkovi aj môj šál. Aj ja síce ľúbim cencúle, ale angínu od nich nedostávam. Tento farebný šál mi dala Kristínka len preto, aby som vyzeral veselšie. No ja som aj tak najveselší, keď môžem niekomu pomôcť.“

Veverička odišla a snehuliak si takto rozhutoval: Nemám už ani metlu, ani fajku, ani šál, a predsa z toho nie som smutný. Ved' tým, ktorým som ich daroval, slúžia lepšie ako mne. Keď bola veverička pýtať od myšky bylinky na čaj pre chorého vlka, poodmetala sneh nielen pred dverí jej domu, ale aj zo všetkých okienok. A tak odvtedy snehuliak často počul svojich najbližších susedov. Najčastejšie práve mamu myš. Azda preto, že kuchyňu mali skoro snehuliakovi pod nohami. Nuž a každá mama sa najčastejšie krúti v kuchyni. „Varila myšička kašičku,“ ozývalo sa každé ráno, na obed i večer z kuchynského vetráčka. „Tomuto dala na mištičku, tomuto na lyžičku, tomuto na tanierik, tomuto na papierik a tomuto zase na mištičku a na lyžičku a na tanierik a znova a znova...“ Všetkým sa ušlo? „Prepánakráľa,“ čudoval sa zakaždým snehuliak, „tá pani myš má ale detí!“ A darmo sa usiloval spočítať ich. Ani raz sa mu to nepodarilo. Nuž čo, je ich ako myší, povedal si a už sa s rátaním nenamáhal. Zvykol si na myškinu riekanku a myšku si veľmi vážil. Najmä preto, že hoci s toľkými deťmi musela mať veľmi veľa roboty, predsa nemala nikdy zlú náladu. Až teraz. Čo sa len mohlo stať? Ved' myška plače. „Och, ja nešťastná, úbohá myš, čo si len teraz počnem? Ved' mi všetky deti zahynú...“ „Susedka myška,“ zavolala snehuliak, „čo toľko horekujete? Nemôžem vám dajako pomôcť?“ „Och, nám už nikto nepomôže. Už nám tu prichodí len zahynúť od hladu, aj keď mám plné komory. Hrnec sa nám prepálil, je v ňom diera ako hlava a cez ňu všetko jedlo vytečie skôr, ako sa stihne uvariť.“ „Myšička, myš,“ zavolala radostne snehuliak, „ja ti dám svoj hrniec. Mám ho namiesto klobúka, ale ja vydržím aj bez neho. Ponáhľaj sa, rýchlo, rýchlo, lebo začína snežiť, musíme to stihnúť, kým sneh zasype tvoj dom!“ A sneh sa sypal celý deň a celú noc. Myškin dom bol zasypaný, ale snehuliak vedel, že je v ňom zase veselo, lebo mamka má z čoho deliť kašu. A hrniec je taký veľký, že tej kaše bude vždy pre všetkých dosť.

Onedlho po tom veľkom snežení uvidel snehuliak zajaca. Behal z jedného miesta na druhé, zalamoval rukami a chytal sa za hlavu. „Čo bedákaš, zajko?“ prihovoril sa mu snehuliak. „Ako by som nebedákal,“ povedal ustarostený zajac. „Kto to kedy slýchal, toľko snehu ku koncu zimy. Všetko je zasypané, nič sa nedá zohnať pod zub. A moje deti plačú, sú hladné.“ A v zajkových očiach sa tiež zaligotali slzy. Snehuliakovo dobré srdce nedalo zajkovi a jeho rodine zahynúť. „Kamarát zajko, ja pre teba niečo mám. Pozri na môj nos! Kristínka pre mňa vybrala najväčšiu a najkrajšiu mrkvu, akú mali v komore. A ja ti tú mrkvu dám.“ „Ďakujem ti, snehuliak,“ povedal šťastný zajac. „Ale počkaj, zavolám celú rodinu,“ a ponáhľal sa za svojimi deťmi. O chvíľočku zajačia família vbehla na lúku a takto zajko zavelil: „Nášmu záchrancovi snehuliakovi trikrát sláva: Sláva, sláva, sláva!“ Začuli to volanie na slávu straky: „Pozrrrite sa na tú atrrrapu! A že trrrrrrrrát sláva! To je už len nádherrrrný snehuliak: nemá mrrrrkvu, ani fajku, ani metlu, ba ani hrrrrniec.“ Snehuliaka zamrzelo, že sa mu posmievajú. „Povedz, veverička, naozaj som taký škaredý?“ „Ale kdeže, snehuliak, strakám never, tie letia len na pozlátku. Pre nás všetkých si krásny, lebo máš dobré srdce. A za to všetko, čo si nám dal, získal si omnoho viac – máš plný les priateľov.“

Sneh sa napokon predsa začal pomaly roztápať. Ned'aleko snehuliaka sa objavil prvý ostrovček holej zeme. A potom ďalší a ďalší. Na druhý deň ráno sa snehuliak zobudil a

neveril vlastným očiam. Včera boli ostrovčky zeme medzi snehom a dnes presne naopak: ostrovčky snehu sem-tam roztrúsené na obnaženej zemi. A tu sa blízko snehuliaka začal vŕšiť malý kopček. Žeby myší domček siahal až tam? Ale nie. Z kopčeka sa o chvíľu vystrčilo čosi väčšie, celé čierne. „A ty, braček, si prečo taký čierny?“ prihovárал sa snehuliak. „A aký mám byť?“ zarazil sa krtko, lebo to on vyšiel spod zeme. „Ty nevieš, že pracujem v kotolni? Som zababraný od uhlia. Celú zimu musím kúriť, aby rastlinkám pod snehom nezamrzli koreňky. Ale teraz neviem, čo budem robiť,“ zosmutnel. „Teraz by som mal podkúriť najlepšie, aby sa sneh celkom roztopil a aby sa všetky semenka a koreňky zobudili. Lenže nemám čím. Zima bola veľmi dlhá a všetko uhlie sa mi minulo.“ „Keď len to, zober si moje uhlíky z kabáta,“ povedal snehuliak, a keďže mal také dobré srdce, priložil k nim aj svoje vlastné oči.

Nevidel už potom vôbec nič, iba cítil, ako sa zem rozohrieva a počul tenké hlásky zobudzajúcich sa rastlín. Najprv bolo navôkol plno vody, no potom prišiel silný vietor a všetku vlahu z roztopeného snehu vyfúkal. A vtedy snehuliak začul veľa plaču. To bedákali cibulky snežienok: „Chceme piť, sme smädné, vodu, vodu...“ „Musím pomôcť snežienkam, musím im pomôcť, musím,“ opakoval si snehuliak. Jeho srdce nevedelo nepomáhať. Bolo vždy horúce, ale teraz priam horelo. Pomaly snehuliaka roztápalo, drobné kvapôčky padali do zeme a napájali smädné rastlinky. Prišla jar. Kristínka s mamičkou, ockom a malým Jarkom konečne mohli ísť na prechádzku na lúku. Snehuliaka už nenašli. Ale na mieste, kde stál, vyrástlo plno, plno snežienok. Kristínka nazbierala dve veľké kyticke a darovala ich mamičke a bračekovi s takou istou veľkou láskou, s akou v zime stavali s ockom pre nich snehuliaka.

UHLIAR	ŽENA
KOZA	MLIEKO
ADAMKO	LES
CHALÚPKA	STARENKA
OBOR	LIETAJÚCE ČIŽMY

Príloha 4 Lietajúce čižmy

Za starých čias, keď panovala tá veľká drahota, žili ľudia v takej biede, že ani deťom nebolo čo do úst dať. No a vtedy býval ďaleko v horách uhliar so ženou a siedmimi deťmi. To málo, čo bolo v komôrke a chlieviku, už dávno vyjedli.

Na veľké nešťastie im odhynula aj koza, darkyňa mlieka. No čo už teraz? Deti chodili každý deň do hory a predsa len odtiaľ čo-to doniesli, či už jahôdky, černice, šípky alebo aspoň koriienky a zajačiu šťavu...

Horšie bolo, že museli chodiť čoraz ďalej od chalupy. Najstarší Adamko sa síce v hore vyznal, mal už zo trinásť rokov, no čo sa aj vyznal, jedného dňa predsa len zablúdili. Odrazu ani nevedeli, či ísť hore, či dolu, napravo či naľavo. Volali a kričali, že ich azda dakto počuje, ale všetko márne.

„Oteckóóó, mamičkááá, tu smééé!“ volal Adamko. A za ním ako zvončeky ešte šesť hlásokov: „Oteckóóó, mamičkááá, tu smééé!“ Aj ozvena volala, opakovala všetky tie zvončeky, ale nič nepomáhalo. Nebožiatka deti sa namiesto k domu dostávali čoraz ďalej od domu.

Tie menšie už načisto nevládali. Vtedy ich starší pobrali na chrbát a ďalej sa s nimi tmolili. Večer sa ako kuriatka do hĺbočky zbili a tak sa jedno od druhého zohrievali. Niektoré si v tej hĺbočke aj dosť dobre pospali. Podvečer druhého dňa sa dotmolili k akejsi úžľabine. Pozrú dolu, a tam – ani čo by v samom pekle – múranica stojí, pekná, rozložitá.

„Tu bude dáky dobrý gazda bývať,“ vraví Adamko. A už sa deti šutrujú dolu, ani čo by ich tam s hotovými koláčmi čakali. Vojdú dnu. Akási starena tam na lavici sedí, kapustu reže a do suda nakladá. Oči má ako päste, tvár ako skala. „Dobrý večer, stará mamka,“ pozdravil sa Adamko.

Pozrela zlostne a chcela čosi odvrknúť, ale za Adamkom sa ešte šiestimi hlasmi sypalo jedno za druhým: „Dobrý večer, stará mamka! ...večer, stará mamka! ...stará mamka!...“ Ani keby sa jedno za druhým rozcengalo sedem zvončekov. Starenin pohľad za každým tým cengnutím o poznanie zmäkol, a keď zaznelo ostatné „dobrý večer, stará mamka,“ bol už načisto vlúdny.

„Dobrý večer, deti,“ odpovedala drapľavým hlasom. „Po čo ste vy sem prišli?“ „My sme prišli, stará mamka, či by ste nám nedali zajesť,“ povie zasa Adamko. Starena vidí, aké sú deti zúbožené, vyhladované.

„Veď by som vám aj dala,“ hovorí, „ale sa bojím, aby vás tu môj syn nezastihol. Ak vás zastihne, bude vám beda, lebo on je obor.“

„Ale ak sa nenajeme, aj tak nám bude beda,“ hovorí Adamko. „Umrieme od hladu.“

Nato starena vstala, odkrojila sedem okruchoch chleba a načapkala za misu kapustnej polievky. Pustili sa deti jesť, raz-dva boli mise na dne. Starena pozerá cez oblok a odrazu vyhrkne: „Zle je, deti. Môj syn už letí vo svojich lietajúcich čižmách. Musíte sa schovať – lenže kde?“

Napochytre hodila každému prázdne vrece, aby do nich vliezli, a vrtko vrecia pozaväzovala. Ešte nedokončila posledný uzol, už stál obor vo dverách. Ňuchal a vetril: „Mati, tu vonia človečina! Sem s ňou, nech ju zjem!“

„Čo ti to zišlo na um, syn môj!“ vraví starena. „Ved' sem ani líška nepribehne, ani veverica nepriskacká, nie by človek! Tu máš kapustu s baraninou, najedz sa!“ A postavila na stôl plný kotel. Obor sa pustil do jedenia. Na jeden chlip za pol misy do seba vdúchne, na jeden streb za plnú misu vprace.

„Čo je v tých vreciach, mamka?“ spytuje sa, keď už zahnal prvý hlad. „Čože by bolo? Kapusta. Veľa nám jej treba, keď ju máš tak rád.“ „Ved' rád, rád! Ale dneska mi ustavične vôňa človečiny do nosa udiera.“

„Už si to len vyhod' z hlavy, syn môj,“ chlácholí ho mať. „Po svete si sa nalietať, človečiny naňuchal, nuž ti teraz všade vonia!“ „Veru vonia, až mi tak v nose vrta, hapčí!“

Obor kýchol, ani keby hrom udrel. Strecha na múranici s rachotom poskočila a hneď zas dosadla na múry. Deti vo vreciach sa preľakli a čo menšie sa aj do plaču pustili. Tak sa všetko vyzradilo a starena musela vrecia porozväzovať.

Stojí pred obrom drôbizeň od najväčšieho po najmenšie a on sa rehoce. Popukať sa ide od radosti, že sa ho tak boja. „Máte vy šťastie, detiská, že som už po večeri,“ hovorí. A potom strmo materi: „Teda, mamka, vy by ste aj čerta prekabátili! Dajte si pozor!“ a hrozí sa jej päst'ou. „Teraz deti nachovajte a uložte v pitvore. Zajtra vám poviem, čo s nimi.“

Starena ustiela deťom v pitvore a v nebadanej chvíli pošepne Adamkovi: „Keď obor začne chrápať, ujdite! Dvere budú odomknuté.“

Menšie deti hneď pospali, ale Adamko čaká, ani okom neklipne. A tu sa z izby ozve: chrurr! chrurr! Akoby tam plátno driapali. A čoraz hlasnejšie, akoby to bolo veľmi tuhé plátno.

Adamko pozobúdza bračekov a sestričky, na jeden vrz sa všetci do noci vytratili a pri svetle mesiaca sa šťastlivo z tej úžľabiny vyškriabali. Ráno otvorí obor oči a hneď beží do pitvora. No tam po deťoch ani stopy.

„Ušli!“ vykrikol. „Nezamkli ste dvere!“ obrýkol sa na mať. „No počkaj, ved' vás ja dohoním!“

Vhupol do lietajúcich čižiem a pustil sa za deťmi. Letí ponad horu, oči vypliešťa, pomedzi stromy zrakom blýska. Ale deti sú vrtké, kryjú sa po kružinách, po húštinách, popod vývraty.

„Kde sa len podeli, pľuhavstvá!“ jeduje sa obor a čoraz vo väčších kruhoch ponad horu lieta. Celú oblohu krížom-krážom oblieta, riadne sa ukonal, fučí a dychčí od námahy. Napokon zosadol na krivý strom, že si oddýchne. Uvelebil sa na konár, nohy spustil, chrptom sa o kmeň opiera.

A zakrátko - zanedlho už aj počuť, ako ktosi na krivom strome plátno driape. Čoraz hlasnejšie, čoraz tuhšie, akoby to bolo veľmi mocné plátno! A práve v húštine neďaleko krivého stromu čupeli deti. Videli obra, ako si na strom sadol, počuli ho, ako chrápe.

Adamko im šepká: „Pssst, ani muk!“ Prikradne sa ku krivému stromu, načiahne sa za obrovskou nohou, ako tam visí z konára, a pomaličky - potichučky stiahne z nej čižmu. A šuch - šuch, pomaličky - potichučky stiahne aj druhú čižmu. Obor sa ani nepohne, veselo si driape svoje plátno. Adamko si obul obrove čižmy a šepká deťom: „Ulepte sa na mňa!“ Deti sa pouliepali: ktoré na chrbát, ktoré na plece, ktoré okolo hrdla, ktoré okolo pása.

A keď už viseli na ňom ako roj včiel, povedal Adamko: „Zaneste nás, čižmičky, k našej chalupe!“ Vynieslo ich do povetria, zafičalo im okolo uší, zahvižďalo... a už aj boli tam, päť krokov od svojej chalupy.

Práve sa okolo nej ukladal tichý súmrak. Uhliar a uhliarka pri ohni sedia, do ohňa hľadia, slzy sa im dolu tvárou gúľajú. „Deti naše milé, deti naše drobné, kde vás ešte hľadať?“ narieka uhliarka. „Istotne vás divé zvery roztrhali!“

A vtom sa deti rozkričia: „Tu sme, mamička! Tu sme, otecko! Nijaké zvery nás neroztrhali! Jáj, ako je doma dobre! Jáj, mňa bolia nožičky! Jáj, ja som veľmi hladný!“

Každý zvonček volal inšie, každý zvonil inakším hlasom. Uhliarka navarilo chytro hladnej kaše. Čo inšie mohla, keď nič nemali. Deti boli také utrmácané, že zaspávali s lyžicou v ústach. Mať hľadela na ne so smutným úsmevom.

Čímže vás ja, deti moje, zajtra nachovám? Keď sa deti na druhý deň prebudili, slnce už bolo vysoko. Na stole rozváňala mrvenica s mliekom. Ej, či len bola dobrá! Raz-dva bolo po nej.

„Kde ste vzali mlieko, mamička?“ spytuje sa Adamko.

„Kozu nám dala.“

„Aká koza, mamička?“

„Tá, čo je v našom chlieve.“ Utekali sa pozrieť, a naozaj: v chlieve stojí koza, strakatá, rohatá, bradatá.

„Kde sa tu vzala?“ čudujú sa deti.

„Včasnáro som išla do mesta a kúpila som ju. Chcem povedať: vymenila.“

„Za čo, mamička?“

„Za tie čižmy, čo ste včera doniesli. Išla som na trh, držím tie čižmiská. A tu príde ku mne akýsi čierny pán. Keď ich zazrel, až mu tak v očiach zahralo.“

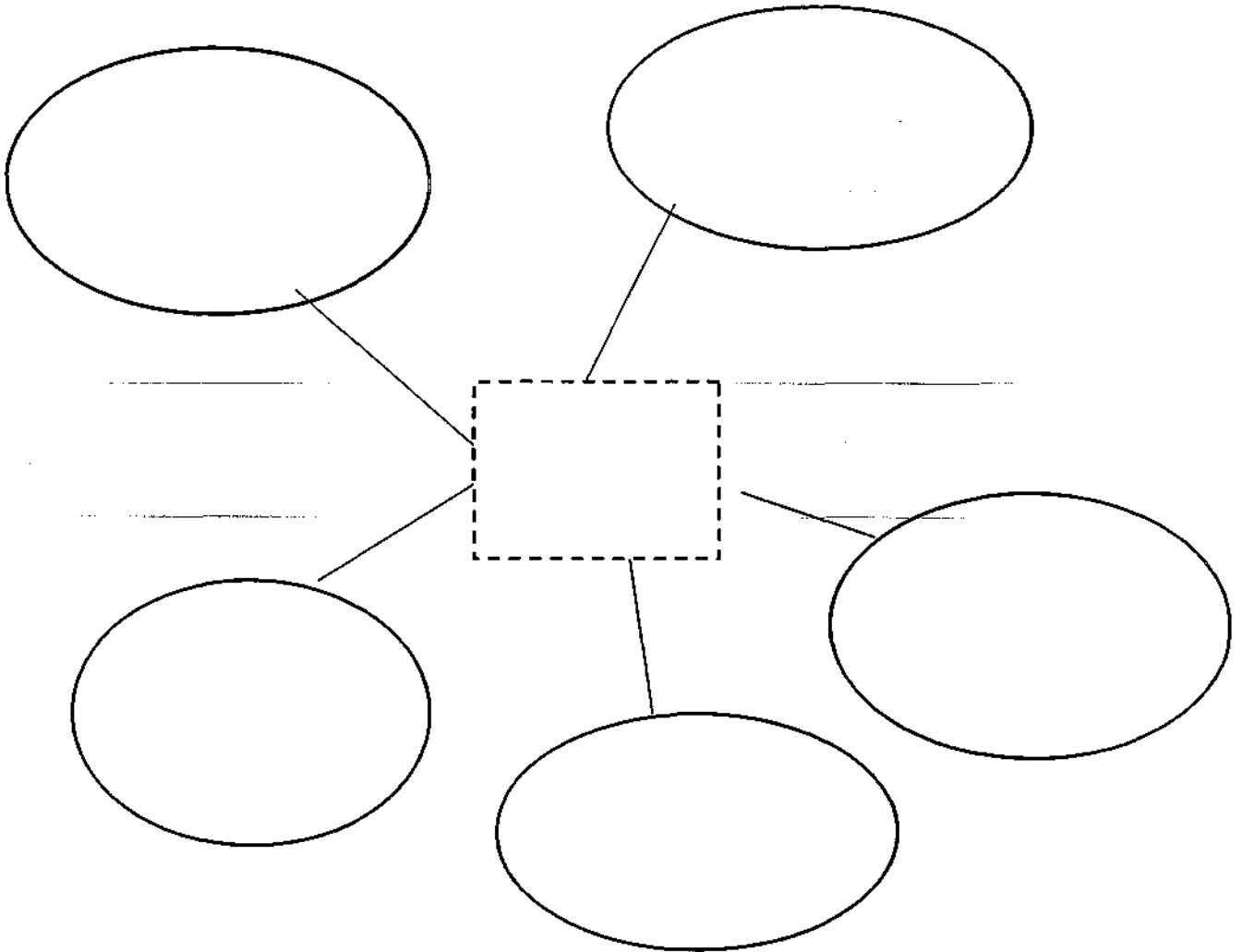
Čo chceš za tie čižmy, ženička? – Kozu by som rada, hovorím. Za inšie ich nedám, iba za kozu. – A tu sa on zvrtnie na päte, ten čierny pán, a čuduj sa svete, už aj drží na motúze kozu. Túto istú.“ „Mamička naša,“ vraví smutne Adamko, „to je veľmi drahá koza.“ „Veru drahá, deti moje. Pre nás je to tá najvzácnejšia koza na svete. Už nebudeme musieť hladovať. A za čižmami nebanuj, Adamko môj. Ved' sa ani nedali nosiť, také boli veličizné.“

Príloha 5 Kartyčky so slovami

DANKA	JANKA	ČOKOLÁDA	ROHY
CHOBOT	SLONIATKO	SLONÍ KORIENOK	CHOBOTNICA
SAMOTA	NÁVŠTEVA LESA	ROPUCHA	ĎATEĽ – EMPETY, EMPETY

Janka sa hnevala na Danku. Strašne. Lebo Danka dostala od tety čokoládu, a to nie jednu, ale dve, a obidve zjedla. „Ty žrútko! Jedna čokoláda patrila mne!“ zlostní sa Janka. „Tak prečo mi ich teta dala? Najprv jednu a potom aj druhú?“ „Lebo si myslela, že tú druhú dáva mne. Alebo si možno myslela, že mne dala tú prvú.“ „Tak ti treba, keď si taká ako ja. Môžeš byť inakšia!“ vraví Danku. „A ty prečo nie si inakšia? Čo sa pcháš na takú, ako som ja!“ „To ty sa pcháš!“ V tej chvíli zišlo Janke čosi na um. Čosi strašné! Keby tak Danke narástli rohy! Kozacie, dozadu vyhnuté. Alebo....alebo keby jej narástol chobot! Veľa nerozmýšľala a rozbehla sa do zoologickej záhrady. „Od čoho ti narástol taký pekný chobot?“ spýtala sa sloniatka. „Od slonieho korienka,“ vraví sloniatko. „A nedal by si mi z toho korienka?“ „A ty mi čo dáš?“ Dohodli sa, že za kúsok korienka dostane sloniatko červený cukrík. Aj sloní korienok bol červený. Janka ho položila k Dankinmu tanieru a Danku ho schrúmala, lebo si myslela, že je to mrkva. Veľmi rada mala všetko sladké. V tej chvíli, v tej osudnej chvíli narástol Danke chobot. „Aha, aký chobot!“ povedala Danku čudným nosovým hlasom. A nadvihla si ho rukami, lebo bol veľmi ťažký. „Vidíš“, vraví Janka, „teraz je z teba chobotnica. Už si nás nikto nepopletie a nikto ti už nedá obidve čokolády.“ „Môžeš si pojesť sama všetku čokoládu sveta,“ zaplakala Danku. „Ja sa už nikdy nikomu neukážem na oči.“ A naozaj už nikam nešla. Celé dni len v izbe sedela, alebo si stala k obloku a dívala sa spoza záclony. To Janku veľmi sklamalo. Ako ona k tomu príde, že teraz musí byť sama. Keď je človek sám, všetko je hneď menej zaujímavé. A do hory si vôbec netrúfa, čo keby tam sama zablúdila? „Poď do hory, Danku, hríby rastú.“ Danku pokrútila hlavou, až sa jej chobot zaknísal. „Aj maliny už dozreli. A veď nás možno nikto ani neuvidí.“ „Čoby nie!“ Všetci nás tam poznajú a budú sa mi smiať.“ povedala Danku nosovým hlasom. Aká je smutná, všimla si Janka. A čosi ju začalo hrýzť pri srdci. Hrýzlo ju a hrýzlo, pokoja nedalo. Už by rada aj odčinila, čo Danke spôsobila, ale ako? Ako? Potom jej zišlo na um čosi veľmi ťažké. Janka vie, že čím je niečo ťažšie, tým to skôr pomôže. „Vieš čo, Danku? Poďme do hory, a ja každému poviem, že tá s chobotom, že som to ja.“ „Naozaj?“ Danku nechcela veriť vlastným ušiam. „Naozaj,“ prikývla Janka. Ale nebolo jej všetko jedno. Vybrali sa. Za ruky sa držia, po chodníku bežia. Prišlo im prejsť okolo močiara. A v močiaru plno žiab, veľkých aj malých. „A to že ste ktorá s tým chobotom?“ spýtala sa teta ropucha. „Janka,“ povedala Janka a krv sa jej vovalila do tváre. „Kva-cha-cha!“ zachachotali sa žabčence. „Breke-brekeke!“ napomenula ich stará ropucha. V žabej reči to znamenalo: Čo sa smežete! Všeličo na tomto svete sa stáva. A ony idú ďalej, len tak z nohy na nohu. Rozmýšľajú, či sa radšej domov nevrátiť, keď tu na strome d'ateľ. Starý, možno aj storočný strýčko d'ateľ sedí na dube, do duba d'ube. Zastane, zahľadí sa a potom rečie: „A to, že ste ktorá s tým chobotom?“ „To som ja, Janka,“ povedala Janka a z očí jej vyhĺkli slzy také horúce, že až pálili. Strýčko d'ateľ pokýval hlavou: „Jedna sestra chobot nosí a druhá sa k nemu hlási. Podelili ste si trápenie, Danku a Janka, a to je dobre, to je veľmi dobre.“ Zatrepotal krídlami a stareckým hlasom zaškriekal do troch vrchov čarodejné slovo: „Empety, empety!“ V tej chvíli zmizol odporný chobot. Namiesto neho sedel na Dankinej tvári jej vlastný vyhrnutý noštek, síce veľmi všetečný, ale zato úplne normálny, aký majú skoro všetky malé dievčence.

5-zmyslová básnička

Použi slová z diagramu do básničky:

_____ je ako _____.

_____ znie ako _____.

_____ vonia ako _____.

_____ je ako _____.

_____ je ako _____.

Príloha 10 Ukážky žiackych prác z predmetu tvorivé čítanie a písanie – 4. ročník

Prázdniny a ja...

Keď som jarná detička a keď letný prázdniny som bola na výletoch, dovolaní a moje ľahké letné letá a ako Marek, Petko a ako sládky, ale aj moje učenie. Čas som spívala, ale keď som mala, ale musela som sa učiť. Keď som spívala, ale keď som mala, ale musela som sa učiť. Keď som spívala, ale keď som mala, ale musela som sa učiť. Keď som spívala, ale keď som mala, ale musela som sa učiť.

Spomienky na prázdniny
PLASTOVA
TVORBA

Bol raz jeden kamión, ktorý chcel byť kráľom.
Celá v kráľovskom plášti horie, tak sa púšťal na úlohu.
Darmo bolo, no malý do cakaľu tak sa rozhodol premeniť sa na rieku.
Ešte spudil dážď, ktorý bolal celý dňom a nocou.
Figu boron, rozhodol sa byť znovu kamiónom.
Gulová Gulatý kamión začal vyvíjať a bol spokojný čím nočou byl

- mi pripomína leto
- mi pripomína jesen
- mi pripomína zimu
- mi pripomína jar
- mi pripomína leto
- mi pripomína jesen
- mi pripomína zimu
- mi pripomína jar
- mi pripomína leto
- mi pripomína jesen
- mi pripomína zimu
- mi pripomína jar

- B**iblia
- D**inosauri
- J**azda na mesačného svitu
- J**elenivýzor
- M**edná kniha rozprávok
- N**ajkrajšie rozprávky bratov Grimmov
- P**lemná knižka
- P**omník Prázdna
- P**rincazná Teri
- S**nehulienka
- S**plácný koník
- T**roja Andronia
- V**šetko o konoch

Zelená kniha rozprávok
Zelená a dinosaur

Troja Andronia
Prázdna
Snehulienka
Splácný koník
Plemná knižka
Najkrajšie rozprávky bratov Grimmov
Biblia
Medná kniha rozprávok
Všetko o konoch
Princezná Teri
Dinosauri
Jazda na mesačného svitu
Zelená kniha rozprávok